

Nové nálezy *Cerophytum elateroides* (Latreille, 1804) (Coleoptera, Cerophytidae) na severní Moravě s poznámkami k jeho bionomii
New findings of *Cerophytum elateroides* (Latreille, 1804) (Coleoptera, Cerophytidae) in northern Moravia with remarks on its bionomics

●
Radim Gabriš¹ & Jiří Ch. Vávra²

¹Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra ekologie a životního prostředí, Šlechtitelů 27, CZ-783 71 Olomouc, Czech Republic; e-mail: gabris.radim@gmail.com

²Ostravské muzeum, Lechowiczova 4, CZ-702 00 Ostrava 1, Czech Republic; e-mail: jiri.vavra@ostrmuz.cz

Keywords: bionomy, Cerophytidae, *Cerophytum elateroides*, Coleoptera, Czech Republic, faunistics, northern Moravia

Abstract: New locality of *Cerophytum elateroides* (Latreille, 1804) from riparian forest of Morávka river near Raškovice (northern Moravia, Czech Republic) is presented and additional records from already known locality Hukvaldy are given. In both localities, adults and larvae were found under the bark of old laying trunks of Canadian poplar (*Populus ×canadensis*). Published bionomical data of the species are summarized and our own observations on bionomy and ethology are presented.

Cerophytum elateroides (Latreille, 1804) je evropský druh, jehož areál rozšíření zasahuje mimo jiné také do všech středoevropských států (BOCÁK 2007). Z České republiky jej z Prahy uvádí jako hojný druh již LOKAY (1869) a později také FLEISCHER (1930). Další nálezy z Čech i Moravy jsou obsaženy v novějších pracích: VYSOKÝ (1984), LAUTERER (1995), VÁVRA (1995), NAKLÁDAL (2011), MORAVEC & RÉBL (2012, 2014). Jeho rozšíření v České republice je shrnuto v práci MERTLIK (2008), další lokality doplnil DUŠÁNEK (2014). V oblasti severní Moravy a Slezska je dosud znám pouze jediný nález z Hukvaldské obory z roku 1994 (VÁVRA 1995). V Červeném seznamu ohrožených druhů České republiky je *C. elateroides* zařazen do kategorie druhů kriticky ohrožených (VÁVRA 2005).

V předložené práci uvádíme z regionu severní Moravy novou lokalitu výskytu druhu, a to břehové porosty řeky Morávky u obce Raškovice a také doplňujeme další nálezy z již publikované lokality Hukvaldy (viz VÁVRA 1995). Připojujeme také několik poznámek k bionomii

a etologii druhu, které vychází z pozorování na obou prezentovaných lokalitách.

DOKLADOVÝ MATERIÁL

***Cerophytum elateroides* (Latreille, 1804) Moravia bor.**

Raškovice (6376), 24.IV.2014, 7 ex., pod kůrou starého kmene topolu kanadského (*Populus ×canadensis*) ve zbytku lužního lesa v blízkosti řeky Morávky, J. Vepřeková leg. et det., R. Gabriš revid., coll. J. Vepřeková (Raškovice) (4 ex.) et R. Gabriš (3 ex.); dtto., 26.IV.2015, 3 ♂♂ 4 ♀♀ (z toho 2 páry v kopulaci) a 1 larva, imaga pod suchým fragmentem kůry na stejném kmenu jako v předchozím údaji, J. Vávra leg., det. et coll.

Hukvaldy – Hukvaldská obora (6375), 16.X.2010, cca 20 zbytků imag (štít a krovky) a 5 larev, pod kůrou ležícího kmene topolu kanadského (*Populus ×canadensis*) na louce v oboře, J. Vávra leg., observ. et det.; dtto., 3.V.2015, 1 ♀, pod kůrou na stejném kmenu jako v předchozím údaji, J. Vávra leg., det. et coll.

POZNÁMKY K BIOLOGII DRUHU

Cerophytum elateroides je významný saproxylický druh, vyskytující se v rámci svého areálu pouze velmi lokálně. Jeho nálezy pocházejí především ze zachovalých lesních porostů s dostatkem mrtvé dřevní hmoty (BURAKOWSKI 1991). Také je známý z přírodně bohatých, věkově strukturovaných oborních porostů nebo alejí, ale vždy s dostatečným množstvím starých a poškozených stromů (VÁVRA 2005). Biologicky je vázaný na staré tlející dřevo listnatých dřevin, larvální vývoj byl prokázán v *Acer pseudoplatanus* (KOVÁCS et al. 2010; KOVÁCS & NÉMETH 2012), *Acer campestre*, *Aesculus hippocastanum* a *Fagus sylvatica* (KOVÁCS & NÉMETH 2012). BURAKOWSKI (1991) uvádí, že při sběru preimaginálních stádií tesaříků (Cerambycidae) z větví lípy (*Tilia* sp.) nalezených na zemi, vylezlo v domácích podmínkách několik dospělců *C. elateroides*, ale zároveň upozorňuje, že lar-

vy ani kukly druhu nebyly ve dřevě zjišťovány. V dalších pracích (např. VYSOKÝ 1984; MERTLIK 2008; DUŠÁNEK 2014) jsou uvedeny nálezy také z jiných druhů dřevin, ale jedná se pouze o nálezy imag bez prokázání larválního vývoje nebo nálezu kulek v těchto dřevinách. KOVÁCS & NÉMETH (2012) uvádějí vývoj larev především v otevřených dutinách kmenů, ale také v dutinách a tzv. kalusech větví nebo jejich pahýlů. Dospělci jsou většinou nalézáni v úkrytu pod kůrou nebo ve starém dřevě, často v dutinách, aktivují za soumraku a v noci (BURAKOWSKI 1991; VÁVRA 2005).

Na obou výše zmíněných lokalitách (Raškovice a Hukvaldy) byli nalezeni dospělci i larvy *Cerophytum elateroides* na mohutných, suchých, na zemi ležících kmenech topolu kanadského (*Populus × canadensis*) (Obr. 1, 2). Larvy byly zjištěny v silné vrstvě černého a vlhkého detritu mezi kůrou a dřevem, imaga na vyš-

Obr. 1: Pokácený kmen topolu kanadského (*Populus × canadensis*) v lužním porostu u řeky Morávky – biotop dospělců a larev *Cerophytum elateroides* (Latreille, 1804) (Raškovice, 26.IV.2015). Foto J. Vávra.

Fig. 1: Fallen trunk of Canadian poplar (*Populus × canadensis*) in riparian forest near Morávka river – biotope of adults and larvae of *Cerophytum elateroides* (Latreille, 1804) (Raškovice, 26.IV.2015). Photograph by J. Vávra.

Obr. 2: Padlý kmen topolu kanadského (*Populus canadensis*) na louce v Hukvaldské oboře – místo nálezu dospělců a larev *Cerophytum elateroides* (Latreille, 1804) (Hukvaldy, 16.X.2010). Foto J. Vávra.

Fig. 2: Fallen trunk of Canadian poplar (*Populus canadensis*) in a meadow in Hukvaldy game reserve – find place of adults and larvae of *Cerophytum elateroides* (Latreille, 1804) (Hukvaldy, 16.X.2010). Photograph by J. Vávra.

ších a sušších místech kmene pod kůrou bez černého detritu. Všechna nalezená imaga byla po odloupení kůry i během manipulace s nimi zcela neaktivní, ve stavu „strnulosti“ (J. Vávra, vlastní pozorování). Lze předpokládat, že díky této schopnosti „stavět se mrtvým“ (tzv. akinéze nebo thanatóza), a také díky uniformnímu tmavému zbarvení a soumravné až noční aktivitě jsou imaga v přírodě velmi nenápadná a lehce přehlédnutelná.

PODĚKOVÁNÍ

Za poskytnutí údajů a bližších okolností nálezů *Cerophytum elateroides* patří náš dík paní Jarmile Vepřekové (Raškovice). Za pomoc s překladem textu z maďarského jazyka děkujeme kolegům Janu Profantovi (Revúca, Slovenská republika) a Tomáši Lacknerovi (Košice, Slovenská republika).

LITERATURA

- BOCÁK L. (2007): Cerophytidae, p. 81. In: LÖBL I. & SMETANA A. (eds): *Catalogue of Palearctic Coleoptera. Vol. 4: Elateroidea – Derodontoidea – Bostrichoidea – Lymexyloidea – Cleroidea – Cucujoidea*. Apollo Books, Stenstrup, 935 pp.
- BURAKOWSKI B. (1991): *Klucze do oznaczania owadów Polski. Cz. 19, Zesz. 35–37. Chrząszcze – Coleoptera (Cerophytidae, Eucnemidae, Throscidae, Lissomidae)*. Polskie Towarzystwo Entomologiczne, Wrocław, 93 pp.
- DUŠÁNEK V. (2014): Poznámky k rozšíření *Cerophytum elateroides* (Coleoptera, Cerophytidae). (Distributional notes on *Cerophytum elateroides* (Coleoptera, Cerophytidae)). *Elateridarium*, 8: 31–35.
- FLEISCHER A. (1930): *Přehled brouků fauny Československé republiky*. Moravské muzeum zemské, Brno, 485 pp.
- KOVÁCS T., MAGOS G. & URBÁN L. (2010): Ritka és természetvédelmi szempontból jelentős rovarok (Insecta) a Mátra és Tarnavidék területéről II. [Rare and protected insects (Insecta) in the area of the Mátra and Tarnavidék II.]. *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis*, 34: 181–195.
- KOVÁCS T. & NÉMETH T. (2012): Ritka szaproxilofág álpattanóbogarak, pattanóbogarak és lárvák a Mátra és a Bükk területéről (Coleoptera: Cerophytidae, Elateridae). [Rare saproxylic species of Cerophytidae and Elateridae and their larvae from the Mátra and Bükk Mountains (Coleoptera)]. *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis*, 36: 19–28.

- LAUTERER P. (1995): Cerophytidae (Coleoptera), a new family for the fauna of Moravia (Czech Republic). *Acta Musei Moraviae, Scientiae Naturales*, 80: 255.
- LOKAY E. (1869): Verzeichniss der Käfer Böhmens. *Archiv für die Naturwissenschaftliche Landesdurchforschung von Böhmen* 1, Sect. 4: 7–77.
- MERTLIK J. (2008): Druhy čeledí Cerophytidae a Lissomidae (Coleoptera: Elateroidea) České a Slovenské republiky. (The species of the family Cerophytidae and Lissomidae (Coleoptera: Elateroidea) Czech and Slovak Republics). *Elateridarium*, 2: 52–68.
- MORAVEC P. & RÉBL K. (2012): Výsledky faunistického průzkumu brouků (Coleoptera) na území Chráněné krajinné oblasti a Biosférické rezervace Křivoklátsko (Česká republika). Dodatek I. (Results of the faunistic survey of beetles (Coleoptera) in the Křivoklátsko Protected Landscape Area and Biosphere Reserve (Czech Republic). Appendix I.). *Elateridarium*, 6: 29–53.
- MORAVEC P. & RÉBL K. (2014): Výsledky faunistického průzkumu brouků (Coleoptera) na území Chráněné krajinné oblasti a Biosférické rezervace Křivoklátsko (Česká republika). Dodatek II. (Results of the faunistic survey of beetles (Coleoptera) in the Křivoklátsko Protected Landscape Area and Biosphere Reserve (Czech Republic). Appendix II.). *Elateridarium*, 8: 67–103.
- NAKLÁDAL O. (2011): Results of beetles (Coleoptera) survey of Zástudánčí National Nature Reserve (Central Moravia) 2008 – part 1. *Časopis Slezského muzea, Opava (A)*, 60: 63–78.
- VÁVRA J. CH. (1995): Faunistic records from the Czech Republic – 27. Coleoptera: Cerophytidae. *Klapalekiana*, 31: 70.
- VÁVRA J. CH. (2005): Cerophytidae, p. 474. In: FARKAČ J., KRÁL D. & ŠKORPIK M. (eds): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. List of threatened species in the Czech Republic. Invertebrates. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 758 pp.
- VYSOKÝ V. (1984): Příspěvek k faunistice brouků severozápadních Čech 2 (Coleoptera). (Beitrag zur faunistik der Käfer Nordwestböhmen). *Zprávy Československé společnosti entomologické při ČSAV*, 20: 83–85.

SUMMARY

New locality of *Cerophytum elateroides* (Latreille, 1804) from riparian forest of Morávka river near Raškovice (northern Moravia, Czech Republic) is presented and additional records from already known locality Hukvaldy are given (see VÁVRA 1995). In Raškovice (codes of faunistic grid mapping = 6376) a total of 14 adults and one larva were recorded and in Hukvaldy (c.f.g.m. = 6375) a total of one live

adult, five larvae and remains of ca. 20 dead adults (pronotum and elytrae) were found.

Cerophytum elateroides is saproxylic beetle species of a high conservational value with bond to decomposing wood of various deciduous trees. Larval development was confirmed in *Acer pseudoplatanus* (KOVÁCS et al. 2010; KOVÁCS & NÉMETH 2012), *Acer campestre*, *Aesculus hippocastanum* and *Fagus sylvatica* (KOVÁCS & NÉMETH 2012). BURAKOWSKI (1991) presented emergence of adults of *C. elateroides* from branches of *Tilia* sp. collected from ground and kept indoors, but with note that presence of neither larvae nor pupae in the wood was checked. In other papers (e.g. VYSOKÝ 1984; MERTLIK 2008; DUŠÁNEK 2014), the records of adults from other tree species are presented, but with no evidence of larval development in them. KOVÁCS & NÉMETH (2012) confirmed larval development mainly in open cavities of trunks, but also in cavities and in calus wood of branches or their stumps. Adults are usually found hiding under bark, in dead wood, often in tree cavities. Their activity starts at dusk and at night (BURAKOWSKI 1991; VÁVRA 2005).

In both localities presented above (Raškovice and Hukvaldy), adults and larvae of *Cerophytum elateroides* were found on large dead trunks of Canadian poplar (*Populus ×canadensis*) laying on the ground (Figs 1, 2). Larvae were recorded in thick layer of black wet detritus in a space between bark and wood, adults on the other hand under the bark in higher and drier parts of the trunk without black detritus. After removing the bark and during the manipulation, adults were inactive and stiff (J. Vávra, personally observed). We assume, that this ability of thanatosis together with uniform dark body colour and night activity might cause, that adults are less noticeable and therefore easily overlooked in nature.